

De pijn van het mooi willen zijn

Worden esthetische ingrepen even vanzelfsprekend als een bezoek aan de kapper?

Lieven Sioen

De Standaard 16/04/2005

MEER DAN DRIE MAANDEN NA HAAR FACELIFT LIJDT MARGRIET HERMANS NOG ALTIJD VRESELIJKE PIJN. DAT IS VREEMD, ZEGGEN PLASTISCH CHIRURGEN. NEE HOOR, ZE IS ZEKER GEEN UITZONDERING, ZEGGEN CRITICI. OVER ÉÉN DING IS IEDEREEN HET EENS: DE COMMERCIALISERING EN DE MEDIAHYPE VERTROEBELEN HET BEELD VAN DE ESTHETISCHE CHIRURGIE. „JE MAG DE PATIËNT NOOIT VOLLEDIG ZELF LATEN BESLISSEN WAT HIJ WIL.”

ARME Margriet Hermans. Drie maanden geleden kreeg ze de halve politieke wereld en de media over zich heen nadat bekend was geraakt dat het weekblad *Story* haar esthetische operatie had betaald. In ruil daarvoor mocht *Story* als eerste de foto's van de verbouwde Margriet en het verhaal van de ingreep brengen. „Ik kan eindelijk weer stralen”, luidde de titel van het interview met de zangeres/VLD-politica.

Maar in *Het Laatste Nieuws* van vorig weekend bekent Margriet Hermans dat ze drie maanden na de operatie nog altijd vreselijk veel pijn heeft. „Ik verga nog altijd van de pijn. Ik weet niet of het dit allemaal wel waard is geweest”, geeft ze toe. Margriet Hermans onderging een facelift, een halslift, een oogcorrectie en een borstlift. Ze is tevreden over het resultaat, maar had de ingreep fysiek zwaar onderschat. Lachen doet pijn en haar mimiek is weg. De plaats waar haar opgetrokken huid ter hoogte van de oren weer is bevestigd, blijft een zere plek.

Vreemd, zegt de esthetisch chirurg Patrick Tonnard, de auteur van het boek *Schone Schijn. Een wegwijzer in de plastische chirurgie*. Hij werkt in het Coupure Centrum voor Plastische Chirurgie in Gent. „Na een facelift hebben mensen gemiddeld een à twee weken last. De eerste dagen na de ingreep hebben ze wat eenvoudige pijnstillers nodig, daarna voelen ze nog enige tijd een zekere spanning. Slechts weinig mensen klagen over aanhoudende pijn.” Patrick Tonnard wil geen uitspraak doen over de ingreep bij Margriet Hermans. „Maar een verwickeling is natuurlijk nooit uitgesloten.”

Volgens de volksvertegenwoordiger Magda De Meyer (SP.A) is Margriet Hermans geen alleenstaand geval. „Ik vind het moedig dat Margriet met haar verhaal naar buiten treedt.

De meeste slachtoffers van een mislukte ingreep lopen daarmee niet te koop. Veel van hen gaan tot zo'n ingreep over uit persoonlijke onzekerheid. Als het dan fout loopt, komen ze er zeker niet mee naar buiten.”

De Meyer klaagt al langer de uitwassen van de esthetische chirurgie aan. Ze liet in de nieuwe gezondheidswet een verbod opnemen op publiciteit voor borstimplantaten.

Ze wil dat het publiek objectiever wordt voorgelicht en pleit voor een officiële bescherming van de titel. Het gebrek aan officiële erkenning van esthetische chirurgen is een oud zeer. In *De Artsenkrant* van 5 april zegt Albert De Mey van de Belgische Vereniging Plastisch Chirurgen dat er in België maar 150 erkende plastisch chirurgen zijn, terwijl 500 artsen esthetische en constructieve heelkunde uitvoeren.

„Door gebrek aan erkenning dreigt er een wildgroei in de sector”, waarschuwt ook dokter

Tonnard. „Als het resultaat van een ingreep tegenvalt, is het moeilijk om aan te tonen dat er een fout is gemaakt. Een chirurg kan een operatie technisch perfect uitvoeren, maar daarmee is niet gegarandeerd dat de ingreep beantwoordt aan de verwachtingen van de patiënt. Anderzijds kan zelfs de beste chirurg eens iets minder resultaat hebben.

Problematisch wordt het als dezelfde arts geregeld dezelfde fout maakt. En die zijn er. Wie dan moet ingrijpen? Moeilijke vraag. Het is nu aan elke arts om zijn ethische normen te bepalen."

Lelijke eendjes

Dokter Tonnard ziet ook met enige bezorgdheid de commercialisering binnen de sector verder oprukken. Daar was tijdens de paasvakantie nog een fraai staaltje van te merken. Het bedrijf Lipoline Aesthetic maakte in Nederland reclame op het internet: wie zich met blote borsten op het net toonde, maakte kans op een gratis borstvergroting. De internetgebruikers mochten stemmen wie met de nieuwe borsten aan de haal mag.

„De allereerste bedoeling van zulke bedrijven is winst maken. Ze worden geleid door een manager, die alleen groeicijfers voor ogen heeft. De artsen die er werken - vaak niet meteen de meest bekwame - krijgen heibel als ze een operatie weigeren. In Nederland ontstaan nu zelfs beautyfarms waar men esthetische chirurgie aanbiedt zonder dat er een chirurg bij te pas komt. Vlaanderen blijft voorlopig van zulke excessen gespaard, al zie je ook bij ons huisartsen esthetische chirurgie toepassen. Terwijl chirurgen er veertien jaar over doen om hun titel te halen."

„Een liposuctie uitvoeren is op zich niet zo moeilijk. Het is pas als er complicaties optreden dat onze opleiding zijn nut bewijst. Ik vind het onbegrijpelijk dat patiënten naar zulke centra gaan. Voor een liesbreuk of een tandoperatie ga je toch ook niet naar de huisarts?"

Maar ook de mediahype rond esthetische chirurgie doet de stiel geen goed. Margriet Hermans kreeg haar operatie betaald door *Story*. Op VTM loopt de docusoap *De Wellnesskliniek* over de gelijknamige kliniek van dokter Jeff Hoeyberghe in Genk. En in het programma *Beautiful* op VT4 ondergaan lelijke eendjes een totale gedaanteverandering. Daar komen een esthetische chirurg en een tandarts bij kijken, maar ook een styliste en een kapper.

Hope Verbeeck (43) nam deel aan *Beautiful*. Hope had heel grote borsten en veel overgewicht. Ze vermagerde twee jaar geleden met een herbalife-dieet en raakte in een maand 25 kilo kwijt. Maar haar borsten vermagerden niet mee en door de verloren kilo's had ze overvloedige buikhuid. „Ik heb jaren met het idee van plastische chirurgie in mijn hoofd rond gelopen. Ik had er bij mijn huisarts naar geïnformeerd.

Bleek dat een borstverkleining in mijn geval zelfs voor een deel kon terugbetaald worden door de ziekteverzekering. Maar de angst voor een mislukking hield me tegen. Tot ik die programma's op televisie begon te zien, met toch mooie resultaten. Dat het gratis kon, was natuurlijk mooi meegenomen."

Hope Verbeeck is in juli 2004 geopereerd. Ze onderging een facelift, een borstverkleining, een tandoperatie en een buikwandcorrectie. Ze is tevreden over zowel het resultaat als over het verloop van de operatie. „Het was alsof ik naar de winkel om een nieuwe jurk ging. De pijn was niet noemenswaardig. Ik zou het meteen opnieuw doen als het nodig was."

Toch plaatst ze een kanttekening: „Een van de twee borstverkleiningen is minder goed gelukt. De borst is niet mooi genezen. Ik overweeg nu om de chirurg te vragen of een correctie mogelijk is." Hope Verbeeck heeft aan de operatie ook littekens overgehouden. Die zouden nog moeten verdwijnen, maar in haar geval gaat dat minder snel dan verwacht. „Ze ontsieren. Maar eigenlijk lig ik daar niet wakker van.

Ik wilde af van het fysieke ongemak van grote borsten. Het is niet mijn bedoeling om in monokini rond te lopen. En ik heb gelukkig een hele lieve man die me aanvaardt zoals ik ben. Ik kan me voorstellen dat in een minder goede relatie die littekens wél een struikelblok vormen."

Drempelverlagend?

Programma's als *Beautiful* en *De Wellnesskliniek* zouden drempelverlagend werken. Ze zouden het heersende taboe rond esthetische chirurgie wegnemen. Magda de Meyer betwijfelt dat. „Ik kan best begrijpen dat mensen een zware fysieke afwijking willen laten corrigeren. Maar 85 procent van de vrouwen beantwoordt niet aan het schoonheidsideaal zoals het in die programma's wordt voorgesteld. In plaats van de frustratiedrempel van vrouwen te verlagen, verhogen ze die.

We zouden als overheid veel meer de boodschap moeten geven dat er niets mis is met ons lijf. We zouden mensen ook objectiever moeten informeren over de impact van esthetische chirurgie en over de mogelijke verwickelingen. Al bij al vind ik het moedig dat Margriet Hermans laat de andere kant zien. Ze doorbreekt de sfeer van rozengeur en maneschijn die rond die programma's hangt. Plastische chirurgie is het werk van feilbare mensen met levende materie."

Maar ook binnen de sector leeft nogal wat scepticisme over populaire programma's over esthetische chirurgie. Dokter Tonnard betwijfelt of de televisiereksen wel zo drempelverlagend werkend. „Integendeel, door hun sensationele benadering zullen ze mensen die hun probleem ernstig nemen, nog meer afschrikken. En als televisie al een drempel omlaag haalt, is het in de verkeerde zin. Door esthetische chirurgie te bagatelliseren, creëert men onrealistische verwachtingen.

Ik krijg mensen over de vloer met een vraag die technisch niet mogelijk is. Als ik dat zeg, reageren ze met het argument dat het op televisie wél kan."

En zo blijft rond esthetische chirurgie een sfeertje van sensatie hangen. De sector komt maar in de belangstelling na een fout gelopen ingreep, een populair televisieprogramma of *freaks* als Michael Jackson of Cindy Jackson, die maar liefst 38 operaties onderging en van haar verbouwde lichaam een lucratieve bron van inkomsten maakte.

„Terwijl we in de dagelijkse praktijk heel gewone mensen behandelen met heel gewone verlangens", zegt dokter Tonnard. „Neem borstvergrotingen. Dat zit wat in de seksuele sfeer. Alsof vooral jonge meisjes erom vragen om sexier te lijken. Maar je moet echt al een exhibitionist zijn om heel Vlaanderen te vertellen dat je je borsten liet liften.

Onze patiënten zijn vooral vrouwen van meer dan vijftig die kinderen kregen en weer een platte buik en steviger borsten willen. Zij willen vooral níet opvallen. Ze willen weer een bikini of T-shirt kunnen dragen zonder dat iemand ziet dat ze een borstvergroting achter de

rug hebben."

„En waarom ook niet?" vraagt Eline Comer zich af. „We horen voortdurend dat we onszelf moeten aanvaarden zoals we zijn. Maar waarom zou het moreel beter zijn je bij je natuurlijke uiterlijk neer te leggen?" Eline Comer is educatief medewerkster bij de vzw De Maakbare Mens, een denktank die de ethische discussie over biotechnologische en medische ontwikkelingen wil aanwakkeren. De mens zal zichzelf en zijn nageslacht immers steeds meer vorm kunnen geven. Plastische chirurgie is een van de manieren daartoe.

Hypocriet

„De houding tegenover plastische chirurgie blijft dubbelzinnig. De media tonen alleen extreme of sensationele gevallen. In intellectuele kringen is het dan weer bon ton om er wat lacherig of neerbuigend over te doen", zegt Eline Comer. „Het taboe is er nog. Het overheersende discours is dat het uiterlijk minder belangrijk is dan het innerlijk.

Dat is redelijk hypocriet, want alle wetenschappelijke studies bewijzen dat schoonheid wel degelijk belangrijk is. Mooie mensen halen betere cijfers op school, vinden makkelijker een baan, maken sneller promotie, hebben meer zelfvertrouwen, leggen makkelijker contact en vinden makkelijker een partner."

Eline Comer is moraalfilosoof. Voor haar licentiaatsthesis vergeleek ze de visie op schoonheid in het feminisme en in de evolutionaire psychologie. „De twee visies staan lijnrecht tegenover elkaar. Volgens de feministen is het schoonheidsideaal uitgevonden door mannen om vrouwen te onderdrukken.

Volgens de evolutiepsychologie gaan het om een aangeboren belangstelling. We vinden dingen mooi die wijzen op vruchtbaarheid en jeugdigheid, niet toevallig wat de overlevingskansen van onze voorouders bepaalde. Ik denk dat de evolutiepsychologie gelijk heeft. Alle onderzoek wijst in die richting. Dat is een vaststelling, geen oordeel."

„Het blijft natuurlijk vreselijk onrechtvaardig dat iemand veeleer op zijn uiterlijk beoordeeld wordt dan op zijn kunnen. Maar het heeft ook geen zin om daar hypocriet over te doen. Waarom zou een vrouw dan niet aan haar schoonheid mogen sleutelen? Waarom wordt het maatschappelijk wel aanvaard dat een vrouw met vruchtbaarheidsproblemen naar een dokter stapt, terwijl ze dat niet zou mogen doen om op oudere leeftijd een facelift te ondergaan? Misschien omdat de media alleen extreme gevallen tonen. Misschien door het nawerken van de christelijke moraal, die voorschrijft dat het lichaam ondergeschikt is aan de ziel. Of door het feministische discours, dat het werken aan schoonheid voorstelt als een capitulatie voor de man.

Ik vind dat vrij denigrerend. Het is op zijn minst een vraag om over na te denken. Waarom hoort een vrouw na twee bevallingen wel te fitnesssen om haar figuur terug te krijgen, maar is een borstlift iets wat men in stilte laat uitvoeren? Waarom moet ik een heel leven gezichtscrèmes smeren die amper werken, maar wordt over een facelift lacherig gedaan?"

Inderdaad, interessante vragen. Maar laten we een stap verder gaan. We vinden het vanzelfsprekend dat ouders bij hun kinderen een hazenlip, scheve tanden of uitstaande oren laten corrigeren. Zullen we het binnenkort ook vanzelfsprekend vinden dat pubermeisjes hun borsten laten aanpassen aan de heersende norm? Het is een vraag waar Eline Comer geen antwoord op heeft. „Puur rationeel is dat van dezelfde orde, maar toch zou ik het mijn

eigen dochter uit het hoofd praten", geeft ze toe.

Het is ook een vraag waar iedere esthetische chirurg persoonlijk een antwoord op moet bieden. „Ik zie geen reden om een vijftienjarig meisje dat al jaren gepest wordt om haar haakneus, te opereren", zegt dokter Tonnard. „Maar ik heb al wel een borstvergroting geweigerd bij een zeventienjarig meisje van 45 kilo. De moeder zat erbij. Zij wilde die vergroting ook. Voor mij is de grens dat het resultaat natuurlijk moet zijn. Je mag de patiënt nooit volledig zelf laten beslissen wat hij wil."

Dokter Tonnard beslist bij twee op de tien personen die bij hem over de vloer komen, dat esthetische chirurgie niet de juiste oplossing is. „Vaak zijn die mensen enorm gefocust op een ingreep, terwijl ze meer nood hebben aan een psycholoog. 'Ik ben niet gek', is dan vaak de reactie.

Esthetische chirurgie gaat niet om mooier worden, maar om je beter voelen. Als ik de indruk heb dat dat niet het geval zal zijn, heeft een ingreep geen zin. Die patiënten zullen nooit tevreden zijn: ze beginnen te shoppen en komen van de regen in de drop."

Uit eigen tevredenheidscijfers blijkt verder dat 85 procent van de patiënten tevreden of heel tevreden was over de facelift. „Maar mij interesseert vooral waarom die vijftien procent niet tevreden was. Waarschijnlijk zijn het patiënten die we niet hadden moeten opereren, omdat ze verkeerde verwachtingen hadden. Esthetische chirurgie is geen garantie op een partner."

Zwarte gat

Het risico is genoegzaam bekend. Mensen hopen dat ze dankzij een esthetische ingreep van hun sociale of psychologische problemen afkomen. Een Nederlands-Zweedse studie uit 2003, gepubliceerd in het *British Medical Journal*, toonde aan dat het aantal zelfmoorden bij vrouwen die hun borsten lieten vergroten, drie keer hoger ligt dan normaal. Dat is niet het gevolg van de operatie op zich, maar van de psychologische problemen die de vrouwen al hadden voor ze onder het mes gingen. „Als na zo'n operatie blijkt dat er in hun leven niets verandert, is het zwarte gat des te groter," reageert Magda De Meyer.

Ook in *Beautiful* worden jongens opgevoerd die ervan overtuigd zijn dat ze met een nieuw gebit binnen een jaar voor het altaar staan. Of het lelijke zusje dat denkt dat ze na een operatie de eindejaarsperiode niet meer alleen zal hoeven te vieren. „Je reputatie als arts is er soms beter bij gebaat om in zo'n geval niet te opereren", zegt dokter Tonnard.

Ondanks de heisa rond mislukkingen, excessen of tv-programma's, ziet dokter Tonnard het taboe rond esthetische chirurgie toch verder afbrokkelen. „Tien jaar geleden deed ik een facelift per maand. Nu doen we er vijf per week. Omdat we een veel eenvoudiger techniek met minder risico's hebben ontwikkeld."

Veel heeft te maken met de evolutie van de wetenschap. Technieken worden almaar eenvoudiger en goedkoper. De eenvoudigste ingrepen met effect zijn de populairste. In de VS is botox, kleine injecties om rimpels weg te nemen, de meest uitgevoerde esthetische ingreep van het ogenblik. Stamcelonderzoek opent een waaier van nieuwe, weinig invasieve ingrepen. Het injecteren van vetcellen met een regenererende functie zal het verouderingsproces van de huid kunnen stopzetten. „Esthetische ingrepen worden zo vanzelfsprekend als een bezoek aan de kapper", voorspelt dokter Tonnard.

Maar een recente enquête van het onderzoeksbureau think/BBDO gaf een ander beeld. Slechts een kleine minderheid van de jonge Vlamingen tussen 18 en 31 jaar antwoordde ja op de vraag of ze ooit in hun leven plastische chirurgie zouden willen ondergaan. Om preciezer te zijn: 21 procent van de jonge vrouwen en net geen 10 procent van de jonge mannen zou ooit het mes in zich laten zetten om er beter uit te zien.

„Tja, dat is makkelijk gezegd. Tot mensen geconfronteerd worden met ouder worden. Mensen van 25 weten nog niet wat hun leefwereld op hun 55ste zal zijn. Ik krijg veel patiënten over de vloer die zeggen dat ze nooit hadden gedacht dat ze ooit naar een esthetisch chirurg zouden gaan. Maar als ze in de spiegel kijken, willen ze er even oud uitzien als ze zich voelen.”

„Gezondheid wordt in het Westen niet langer gedefinieerd als afwezigheid van ziekte”, zegt dokter Tonnard. „Het is ons totale psychosociale welzijn. Plastische chirurgie kan helpen om ons ook psychisch en sociaal goed te voelen. Cleopatra nam al een bad van ezinnenmelk om haar huid te verjongen.

Een methode die trouwens werkt. Het zit blijkbaar in onze genen om er lang jong te willen uitzien. Daar is ook niets mis mee. Alleen moeten we er goed voor zorgen dat we geen mensen beschadigen.”